

En konsument hade fått information om en nyemission av sin bank, men hörde inte av sig till banken. Banken tecknade därför, enligt bankens allmänna villkor för depå, aktierna i nyemissionen för de teckningsrätter som stod till hans förfogande. ARN konstaterade att en bank som på en avgörande punkt i sina villkor har andra bestämmelser än vad branschen i övrigt har och vars villkor kan få betydande negativa ekonomiska konsekvenser för kunden måste anses skyldig att särskilt och med tydlighet informera kunden om avvikelserna. Eftersom banken inte lämnat sådan information ansåg ARN att avtalsvillkoret som medfört att banken automatiskt tecknat aktier för konsumenten vid nyemissionen var oskäligt och skulle lämnas utan avseende.

Beslut 2023-12-19; 2023-07964

IOG begärde i första hand ersättning med 190 781,04 kr jämte marknadsränta för perioden. I andra hand begärde han ersättning med 130 353,015 kr jämte marknadsränta för perioden.

I sin anmälan till nämnden uppgav *IOG* följande. Under 2022 hade han ett innehav av *FUUD*-aktier. *FUUD* skulle göra en nyemission och han erbjöds som aktieägare att delta i emissionen i form av teckningsrätter för teckning av aktier till ett värde om 190 781,04 kr. Han såg erbjudandet, men beslöt att han inte ville investera ytterligare i *FUUD* och avstod därför från att svara på erbjudandet med intentionen att erbjudandet skulle förfalla och banken per automatik skulle registrera en säljorder av rätterna på sista handelsdagen. Det visade sig emellertid att banken, till skillnad från andra aktörer, automatiskt tecknar 100 procent vid uteblivet svar, vilket ledde till att han ofrivilligt tecknades för samtliga nya aktier han var berättigad till. Den 23 juni 2022, sista handelsdagen för teckningsrätterna, fick han således ett samtal från banken som lät meddela att han var skyldig banken 190 781,04 kr för tecknande av aktier i *FUUD*.

Han är van att handla med aktier och finansiella instrument sedan många år tillbaka men har då gjort det genom depåer hos Nordnet och Swedbank. Hos dessa aktörer har ett uteblivet svar vid emissioner inneburit att teckningsrätterna säljs på sista handelsdagen och någon investering sker då inte för hans räkning. Bankens villkor skiljer sig i övrigt mot alla de andra största bankerna i Sverige, som vid uteblivet svar försöker sälja teckningsrätterna. Det torde vara en vedertagen marknadspraxis att försöka sälja teckningsrätterna vid uteblivet svar alternativt att inte agera alls och låta teckningsrätterna förfalla och bli värdelösa – inte att teckna fullt i emissionen som banken har gjort. Skrivningarna i de andra bankernas villkor kommer från ett mallavtal för depåer som tillhandahålls av Svensk Värdepappersmarknad (*Mallavtal för depåer*). Banken är medlem i Svensk Värdepappersmarknad och villkor som tas fram av Svensk Värdepappersmarknad bör ses som marknadspraxis och riktlinjer för vad som ska gälla.

Banken ville inte häva tecknandet och han var tvungen att ta ett privat lån för att kunna betala skulden. Att banken per automatik tecknar aktier i nyemissioner åt sina privatkunder (för deras befintliga innehav) utgör en stor finansiell risk för bankens privatkunder. Som konsument bör man skyddas av bankens villkor. Bankens villkor är inte konsumentvänliga och inte i linje med andra bankers.

Han begär i första hand ersättning för den ofrivilliga investering banken gjort om 190 781,04 kr jämte marknadsränta för perioden. Det naturligaste kravet hade varit att banken skulle ha övertagit hans värdepappersinnehav och ersatt honom det fulla beloppet som han fått betala om 190 781,04 kr jämte marknadsränta. I detta fall har aktiebolaget gått i konkurs och han hann precis innan konkursen sälja hela innehavet, varför det i dag inte finns några värdepapper att ta över. Man kan dock hävda att hans

förmåga att begränsa en förlust och innehavets värde vid en senare tidpunkt än inköpstillfället inte borde påverka om detta krav är skäligt.

I andra hand begär han ersättning med 130 353,015 kr jämte marknadsräntan för perioden. Räkna man fram ett viktat genomsnittspris för aktierna han lyckades sälja (refererar till hela hans innehav – både hans tidigare innehav och det innehav han ofrivilligt fått genom bankens agerande) motsvarade det 0,07285 kr per aktie (1 888 367 aktier som sålts till ett samlat värde om 137 568 kr). Sätts försäljningskursen i relation till teckningskursen för den ofrivilliga investeringen om 0,23 kr motsvarar förlusten: $190\,781,04\text{ kr} (0,23\text{ kr} - 0,07285\text{ kr}) / 0,23\text{ kr} = 130\,353,015\text{ kr}$.

Banken motsatte sig kravet.

I sitt svar till nämnden uppgav banken följande. IOG har en värdepappersdepå hos banken som är kopplad till hans investeringssparkonto (ISK).

FUUD AB beslutade att erbjuda de som på avstämningsdagen den 3 juni 2022 ägde aktier i bolaget att delta i en nyemission enligt föreskrivna villkor. Den 9 juni 2022 skickade banken ut information om nyemissionen till IOG:s e-brevlåda i internetbanken. Samma dag skickades också ett sms till hans mobil där han informerades om att han hade en företagshändelse att ta ställning till i sin e-brevlåda. I informationen i e-brevlådan framgick att om inget svar inkommit från IOG per sista svarsdagen skulle banken per automatik teckna för de rätter som fanns i depån. Bankens fick inget svar från IOG inom utsatt tid att han ville avstå från att teckna aktier. Enligt gällande villkor verkställde banken därför teckning av aktier samt ombesörjde inbetalningen av dessa.

Banken har agerat i enlighet med sina villkor där det tydligt framgår att banken kommer att teckna sig för en emission om kunden inte ger instruktion om annat. Bankens har också skickat ut ett meddelande till kunden i samband med emissionen om att banken kommer att teckna om kunden inte hör av sig. Därtill har banken skickat ett sms till kundens mobil om att kunden har en företagshändelse att ta ställning till i dennes e-brevlåda. Bankens menar att villkoren och de rutiner bankens har måste bedömas mot den bakgrunden. Kunden förväntas vara aktiv i sin förvaltning och bland annat kontrollera den korrespondens som kommer från bankens.

Det är beklagligt att t.ex. Nordnet har andra rutiner och att kunden vant sig vid dessa. Dessa förutsättningar kan dock inte bankens lastas för. Bankens villkor i sig är inte oskäliga, alldeles oavsett att bankens har skickat särskild information till kunden och särskild påminnelse via sms.

Alternativet till nuvarande rutiner och avtalsvillkor är att bankens inte tecknar vid en emission. Om kunden inte agerar vid en emission kommer de rätter som kunden erhåller att förfalla värdelösa. Kunden kommer då att förlora hela det värdet. Att inte delta i en nyemission innebär en utspädning av kundens aktieinnehav, dvs. kundens procentuella ägarandel i bolaget minskar då bolaget emitterar fler aktier. Båda lösningarna att teckna eller inte teckna kan vara bra eller dåliga i olika situationer och det är egentligen först i efterhand som man kan veta om det ena förhållningssättet eller det andra var bra eller dåligt i den enskilda situationen.

Båda lösningarna kräver att kunden är tillräckligt aktiv och läser bankens meddelanden så att denne kan ta ställning till de företagshändelser som bankens informerar om. Det framgår också av de allmänna villkoren att bankens kan komma att skicka ut meddelande som avviker från de standardlösningar som villkoren föreskriver. Det är dessutom praxis på marknaden att instituten skickar meddelande till kunderna inför varje företagshändelse med information som kunderna måste ta

ställning till. Det gäller även Nordnet. Passivitet fritar inte från ansvar, inte heller hos något annat institut på marknaden.

Banken har agerat i enlighet med bankens Allmänna villkor för Depå, bilaga 2, punkt B.2, B.2.1 och B.2.2 vilka omfattar bankens åtagande vid t.ex. nyemission av aktier i svenskt bolag. Banken har inte fått svar från IOG angående FUUD:s nyemission inom utsatt tid. Enligt gällande villkor för depå har banken därför verkställt teckning av aktier samt ombesörjt inbetalning för aktierna.

Allmänna reklamationsnämnden gjorde följande bedömning.

I ärendet är ostridigt att banken den 9 juni 2022 skickat information om nyemissionen till IOG:s e-brevlåda i internetbanken och att banken samma dag också skickat ett sms till honom där han informerades om att han hade en företagshändelse att ta ställning till. Informationen som skickades till e-brevlådan har getts in i ärendet. Av den framgår att det på första sidan anges att nyemissionen ska äga rum och villkoren för denna. På andra sidan finns under en rubrik ”Teckna nya units med stöd av uniträtter” följande information: ”Banken tecknar automatiskt för de rätter om finns på depån på sista svarsdagen om inget svar inkommit. Vänligen säkerställ att likvida medel finns tillgängligt på kontot knutet till depån den 2022-06-23.”

Av i ärendet ingivna bankens allmänna villkor för depå (se punkterna B.2, B.2.1 och B.2.2) framgår att banken vid nyemission, om kunden inte ger besked om annat, automatiskt ska teckna för de rätter som finns i depån.

I ärendet är ostridigt att IOG inte hört av sig till banken efter det att han fått kännedom om nyemissionen. Banken har därför enligt bankens allmänna villkor för depå haft rätt att teckna aktierna i nyemissionen för de teckningsrätter som stod IOG:s förfogande.

Nämndens prövning måste emellertid också omfatta i vad mån bankens allmänna villkor för depå ska jämkas eller lämnas utan avseende. I blickpunkten kommer då bestämmelserna i 36 § avtalslagen.

Enligt 36 § avtalslagen får avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Därvid ska enligt den paragrafen särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Bestämmelserna i 36 § avtalslagen anses uppfylla de krav som följer av EU-direktivet 93/13/EEG om oskäliga villkor i konsumentavtal. I artikel 4.2 och artikel 5 i direktivet ställs krav på att avtalsvillkor mellan en näringsidkare och en konsument ska vara klart och begripligt utformade. EU-domstolen har en fast praxis som innebär att avtalsvillkor som en näringsidkare har utformat i ett avtal med en konsument ska ha balans och transparens samt vara klart och tydligt utformade så att konsumenten kan uppfatta hur villkoren kan komma att tolkas och praktiskt tillämpas (se t.ex. domstolens domar i målen C-26/13 och C-125/18).

Av 36 § avtalslagen framgår också att bestämmelserna i paragrafen gäller även för villkor i annan rättshandling än avtal.

Nämnden har i andra sammanhang i sin praxis framhållit att avtalsvillkor som får en för konsumenten överraskande effekt måste med tydlighet särskilt framhållas för konsumenten. Det gäller i synnerhet om villkoret kan få för konsumenten betydande och tyngande ekonomiska konsekvenser (se t.ex.

nämndens avgörande i ärende 2018-11707 som gällde s.k. no showvillkor för tur- och returbiljetter på flyg).

Nämnden noterar att bankens allmänna villkor för depå utgör bankens standardavtalsvillkor. I ärendet är visat att bankens villkor på i ärendet berörda punkter avviker från Svensk Värdepappersmarknads Mallavtal för depåer. Genom i ärendet ingiven bevisning har IOG dessutom bevisat att ett antal av de ledande bankerna har följt mallavtalet som på berörda punkter innebär att banken vid uteblivet svar från kunden rörande nyemission inte tecknar aktier för kunden.

I ärendet har IOG påstått att det bara är banken som har villkor av motsatt innebörd. Banken har i ärendet inte bestritt det. Nämnden konstaterar att en bank som på en avgörande punkt i sina villkor har andra bestämmelser än vad branschen i övrigt har och vars villkor kan få betydande negativa ekonomiska konsekvenser för kunden måste anses skyldig att särskilt och med tydlighet informera kunden om avvikelsen (jfr ovan nämnda praxis från EU-domstolen). Att banken har andra villkor på den avgörande punkten får också anses överraskande för kunden och förstärker behovet av tydlig information om det.

I ärendet har inte visats att banken i samband med avtalets ingående särskilt har informerat IOG om att banken på den avgörande punkten hade andra villkor än branschen i övrigt och att bankens villkor avvek från mallen. Inte heller är det visat att sådan information lämnats senare förrän nyemissionen blev aktuell. Nämnden har granskat meddelandet som banken tillställde IOG i hans e-brevlåda och konstaterar att den information om vad som skulle ske om han inte gav något besked i frågan om att teckna eller inte teckna aktier vid nyemissionen intar en inte särskilt framträdande plats i meddelandet och inte heller uppfyller kravet på särskild tydlighet rörande de ekonomiska konsekvenserna av att han inte hör av sig till banken.

Mot bakgrund av det anförda anser nämnden att avtalsvillkoret som medfört att banken automatiskt tecknat aktier för IOG vid nyemissionen är oskäligt och ska lämnas utan avseende. Det får till följd att banken gjort fel då man tecknade aktierna. Felet har åsamkat IOG en utgift på 190 781,04 kr. Detta utgör en ekonomisk skada för honom som banken är skyldig att ersätta. Det framgår emellertid av handlingarna i ärendet att IOG lyckats begränsa skadan genom att sälja alla sina aktier i FUUD innan bolaget gick i konkurs. Nämnden anser därför att han bara är berättigad till ersättning för vad som återstår sedan det från 190 781,04 kr dragits av vad IOG vid försäljningen fått för de aktier som han fått genom nyemissionen. Nämnden anser att han därför bara kan vara berättigad till ersättning av banken med 130 353,01 kr.

IOG har också begärt ränta på det ersättningsbelopp som banken ska betala till honom.

Enligt 2 § andra stycket räntelagen ska på fordran, som avser återgång av betalning då avtal hävts till följd av kontraktsbrott eller på liknande grund, ränta utgå för tiden från den dag då betalningen gjordes till och med den dag då återbetalningen sker. Nämnden anser att det nu aktuella fallet kan anses vila ”på liknande grund”. Nämnden anser därför att banken är skyldig att betala ränta på beloppet 130 353,01 kr från den dag då banken tog emot betalningen på 190 781,04 kr till och med den dag då återbetalningen av 130 353,01 kr sker samt på beloppet 60 428,03 kr från den dag då banken tog emot 190 781,04 kr till och med den dag då IOG erhöll betalning för de försålda aktier som han fick vid nyemissionen. Räntan ska enligt 5 § räntelagen för år räknat bestämmas till en räntefot som motsvarar den av Riksbanken för var tid fastställda referensräntan med ett tillägg av två procentenheter.